

ביאור

תפלות דוד – מלבי"ם

הענין

הרחקת ממני אוהב ורע, רק מיודעי מחשך, דבר חשך ואופל הוא מיודעי, שאני שוכן עם החשך והאופל, והנמשך על הגוף הכללי והאומה מובן מאליו, שצורת האומה הכללית היא כגוף חולה במחלה אנושה, וכאלו מת ונקבר ובטל מן העולם, רק בזה עודהו חי שעודו מרגיש בצרותיו, והוא מופרד מבני אדם כלוא בבתי כלאים לשכון לבד כצפור בודד על גג, ונדרף מן אימים ובעתות ומשברי מות, וכן כל הרמזים צודקים בנמשל למבין, שעו"א משכיל: פט. (א) **משכיל לאיתן**, נוסד בגלות, בו ידבר על חברית שכרת ה' עם בית דוד, שהופר ואין מזרעו מושל על ישראל, והמליץ יאמר כי הנהגת ה' הכללית שבה מנהיג את העולם הוא מיוסד על החסד ועל האמונה, והראה כי גם חברית שכרת עם דוד נוסד ג"כ על שני עמודים אלה, כי כמו שינהיג את הכלל בחסד ואמת, כן יש אתו הנהגה כזאת על אישים פרטיים, שהוא מלכות בית דוד שמכוון נגד הנהגת עולם הכללי וכאלו האחד דפוס לחברו, ועל פי זה יצק מרה על שהחסד והאמת אשר בהנהגה הכללית עדן קיים ומתמיד, והחסד והאמונה שהוסד עם בית דוד הורם ונפרץ נשבת ואיננו: (ב) **חסדי ה'**, יש הבדל בין חסד ובין אמונה, החסד הוא מה שיעשה מנרבת לב מבלי הבטחה קודמת או איזה חיוב או בעבור דבר שקבל בעבורו, והאמונה או אמת הוא מה שיעשה ע"י חיוב, אם שהבטיח לעשותו, או שהתחייב לעשות בעבור הגמול וכדומה, והנה קיום העולם הכללי ע"פ חקי הטבע הכוללים הוא ממדת האמונה, כי אחר שיוסד ה' את הטבע והעולם וחקק חקיהם, הוא כאילו הבטיח שהחקים האלה יתמידו כל ימי עולם, למשל חק נתן שירד הגשם בעתו, שיהיה הקיץ והחורף בזמנם, חק ולא יעבור, ואם יצויר שישנה ה' את החקים האלה הוא מבטל אמונתו שהעמידם שלא ישתנו לעולם, לפ"ז החקים שבהם העולם הכללי מתנהג כפי הטבע שיוסד בששת ימי הבריאה יעמדו מצד האמת והאמונה, אולם בעת יעשה ה' דבר פלא בלתי מחויב ונמשך מצד חקי הטבע הקיימים, הוא מצד חסדו באשר אינו מחויב בדבר זה מצד הבטחתו, ומשני הנהגות האלה ידבר המשורר בסמך הזה, שעו"א **חסדי**

אבן עזרא

מסורה

זולתך: (טו) **למה**. כן אשווע ולמה תסתיר פניך ראה כי: (טז) **עני**. הטעם מימי הנוער לא היתה תולדתו חזקה כמו גוע היה נחשב אף על פי שהייתי עני נשאתי אימך והטעם החליים ומלת אפונה מגזרת פן כמו אעלה מגזרת על ותהינו מגזרת הנה וטעם אגורה ואפתד: (יז) **עלי**. יספר כי רובי תחלואים רבים קרוהו: **צמתותוני**. פועל מורכב כדרך מבליגיתי יושבת בלבנון מקוננת בארזים: (יח) **סבוני**. ברוב ימים שעברו ולא היה בריא: (יט) **הרחקת**. ככה היה מנהג כל אהביו ורעיו שלא יבקרוהו בחליו כאילו מיודעיו במחשך ולא יראם: (א) **משכיל לאיתן האזרחי**: (ב) **חסדי ה' עולם אשירה**. אם זה איתן הוא הנזכר שהוא בן זרח שעליו הכתוב אומר מאיתן האזרחי התנבא על מלכות דוד שתפסק והיה בספרד חכם גדול וחסיד וזה המזמור היה עליו קשה ולא היה קורא אותו ולא היה יכול לשמוע בעבור כי זה המשורר ידבר כנגד השם הנכבד קשות והגאון לא הזכיר בפירוש תיקון זה המזמור ורבי משה הכהן האריך בענין זה וחקרתי ספרו כמה פעמים ולא יכולתי להבין דברו והנה סוד זה המזמור כאשר התל חסדי ה' יספר חסדי השם ומה שנשבע לדוד והוא מדבר על דברי האויבים שהם מתרפים ומכזבי' ע"כ הזכיר חרפת עבדיך אשר חרפו אויביך ה' ויורה סוף דברי כי הוא מאמין בביא' המשיח אשר חרפו עקבות משיחך כאשר אפרש: **חסדי**. השם ואמונתו עד עולם עשיר:

מנחת שי

תקדמך. תי"ו תפלתי בגעיא בס"ס: (יז) **נשאתי אימך**. במקצת ספרי' כתוב אימך מלא יו"ד ואינם נכונים כי זה אחד מן ד' חסרים יו"ד בלישנא וסימן נמסר באיוב סוף סימן ט': (יח) **מידעי**. המ"ם בגעיא: **מחשך**. תימה גדולה על רש"י שפירש מחשך נחשכתי ונחלדתי מהם משמע

רד"ק

אליך. ובכל בקר ובקר תפלתי תקדמך כלומר כי תפלתי קודמת לכל עסק שיש לי: (טו) **למה**. לא תשניה על דלותי: **תסתיר פניך**. שלא תפנה אל שועתי ואל תפלתי: (טז) **מנער**. מימי נעורי אני סובל זה העוני. ואני גוע. כלומר הולך ומת כאדם שמתנמנם והולך ואיני פורק עולריך מעלי מרוב צרתי ואף על פי שלא תושיעני אלא בכל עת אני נושא אימך ופחד שמך. ופי' אפונה מענין פן אני מפחד תמיד ואומר פן יקרני כך וכך. ונבנה אפונה ממלת פן. אפונה בלע"ז דוביט"י: (יז) **בעותיך**. שם מן והמן נבעת: **צמתותוני**. אין טעם להרכבה הזאת והנכון בעיני כי כפלה בו הלמ"ד עם כינוי הרבים לחזק הענין כמו ירקרק שהוא ירוק שבירוקים כן צמתותוני ר"ל כרתו אותי כריתות